

„Legendy gdańskie” J. Sampa

Jak można wykorzystać
audiobook IRSE w nauczaniu?

INSPIRACJE

Zalety audiobooka z legendami

- nawiązuje do tradycji opowiadania legend, w przypadku tego gatunku literackiego słuchanie wydaje się bardziej naturalnym sposobem odbioru niż czytanie;
- różne głosy i akcent lektorów wprowadza element zaskoczenia, zawsze pożądany w dydaktyce, bo budzi ciekawość;
- udział amatorów, a nie zawodowych lektorów, otwiera przestrzeń do dyskusji o zaangażowaniu w życie społeczności, daje możliwość działań wychowawczych;
- ujawniona tożsamość lektorów prowokuje do rozmowy na temat różnorodności, współpracy, tożsamości kulturowej, zakorzenienia, pojęcia małej ojczyzny, podróży i doświadczeń migracyjnych.

Szkoła podstawowa

Klasa 4 – mała i wielka ojczyzna, legendy polskie, warszawskie, krakowskie

Klasa 6 – legendy oraz tolerancja i akceptacja dla różności i różnorodności, działania na rzecz innych

Klasa 4 lub 6

Po omówieniu działu poświęconego wielkiej i małej ojczyźnie albo legendom polskim

można wprowadzić

cykl 4 – 5 lekcji pod wspólnym hasłem:

„Gdańsk – nasza mała ojczyzna”

Zajęcia 1: Gdańsk – miasto kupców, rzemieślników i żeglarzy

Praca z planem Głównego Miasta i słownikiem języka polskiego papierowym lub internetowym PWN.

W trakcie zajęć uczniowie i uczennice w grupach wypisują z planu miasta nazwy ulic związane z handlem, rzemiosłem i morzem. Wyjaśniają ze słownikiem, czym zajmował się bednarz, powroźnik, lektykarz itp.

Inspirujemy dzieci do szukania zagadkowych nazw, np. ulica Ogarna – dlaczego? Dlaczego Targ Rakowy albo Sienny?

W ten sposób odkrywają historię i specyfikę Gdańska jako miasta hanzeatyckiego.

Lekcję można wykorzystać do powtórzenia kolejności alfabetycznej – ułożyć w ten sposób wypisane nazwy ulic. Można też zlecić przygotowanie krótkich prezentacji o dawnych rzemiosłach.

Zajęcia 2,3: Co legendy gdańskie mówią nam o mieście i jego mieszkańcach?

Przed wysłuchaniem legendy przypominamy wspólnie z dziećmi, czym są legendy, jak się tworzyły i dlaczego, jak były przekazywane, jakie legendy już znają.

Na jednej lekcji słuchamy z dziećmi jednej legendy (na razie bez informacji o lektorach).

Po uważnym wysłuchaniu możemy porozmawiać o:

- narratorze: co wie o Gdańsku i jego mieszkańcach, jak ich traktuje, jak ocenia, czy jest jednym z nich, czy przyjezdnym?
- bohaterach danej legendy: kim są, co o nich wiemy, którzy są realistyczni, a którzy fantastyczni, jakie mają cechy osobowości, co o tym świadczy?
- wymienionych w legendzie miejscach: czego się o nich dowiadujemy, jaką wiedzę o swoim mieście w ten sposób odkrywamy?
- wymienionych w legendzie artefaktach (jeśli są): gdzie się znajdują, do czego służą, o czym przypominają.

Po omówieniu w ten sposób dwóch wybranych tekstów podsumowujemy pracę, tworząc notatkę do podanego tematu. Może mieć postać mapy myśli lub notatki graficznej. Można zrobić konkurs na portret postaci z legend.

Zajęcia 4: Dlaczego warto poznać Gdańsk?

Zajęcia rozpoczynamy od sprowokowania uczniów i uczennic do refleksji – kim są osoby, które czytały wysłuchane przez nich legendy gdańskie. Zbieramy pomysły metodą burzy mózgów, można je potem poklasyfikować na zasadzie podobieństwa. Rozmawiamy, co uczniów i uczennice skłoniło do takich wniosków, reagujemy na objawy nietolerancji, jeśli się pojawiają.

Następnie weryfikujemy pomysły, słuchając z „metryczek” lektorów. Zwracamy uwagę na grafiki załączone do nagrań, w każdej grafice jeden element nawiązuje do kraju pochodzenia lektorki lub lektora z doświadczeniem migracji.

Rozmawiamy o tym, co może lektorów wiązać z Gdańskiem, stawiamy hipotezy, jak się to mogło stać, że wybrali to miasto.

Rozmawiamy o różnych doświadczeniach migracyjnych we współczesnym świecie, wprowadzamy pojęcia: imigrant, emigrant, uchodźca, repatriant.

Rozmawiamy o tym, dlaczego ludzie z doświadczeniem migracyjnym zdecydowali się na uczestnictwo w takim projekcie – stawiamy hipotezy.

Można pokusić się o wnioski – co w historii, tradycji, nastroju naszego miasta powoduje, że ktoś może chcieć je wybrać na swoją nową małą ojczyznę.

Klasa 6

W trakcie omawiania działu poświęconego relacjom międzyludzkim, przynależności do wspólnoty, tolerancji i akceptacji dla różnorodności możemy dodać zajęcia o duchu miejsca i doświadczeniach migracyjnych

„Gdańsk – miasto bram i miasto-brama”

Zajęcia 1: Co wiemy o naszym mieście?

Zajęcia rozpoczynamy od wyjaśnienia – wspólnie lub w grupach (każda grupa jedno pojęcie) wybranych związków wyrazowych nazywających Gdańsk, np.:

Gdańsk – miasto bram, Gdańsk – miasto turystyczne, Gdańsk – stolica kultury,
Gdańsk – stolica Pomorza, Gdańsk – stolica Kaszub, Wolne Miasto Gdańsk,
Gdańsk – miasto wolności, Gdańsk – miasto Solidarności

Dyskutujemy i spisujemy w punktach, co te określenia mówią o Gdańsku jako miejscu i o jego mieszkańcach.

Szukamy etymologii słowa Gdańsk i wyjaśniamy pochodzenie nazwy.

Następnie polecamy uczniom – w nowych lub tych samych grupach - wyszukanie informacji o słynnych gdańszczanach i gdańszczankach: Jan Heweliusz i jego żona Elżbieta – kobieta astronom, rodzina Ferberów, Daniel Chodowiecki, Joanna i Artur Schopenhauerowie, Daniel Fahrenheit, Günter Grass, Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz i inni/inne.

Można też wyszukać i przygotować biogramy, a uczniom polecić tylko przeczytanie wspólnie i przygotowanie wniosków: z czego słyną te osoby, jakie wnioski nasuwają się uczniom i uczennicom, gdy czytają biogramy, co można powiedzieć o mieście na podstawie wiedzy o ich słynnych obywatelach i obywatelkach. Tu powinien się pojawić wątek Gdańska jako miasta wielonarodowego i otwartego na różne kultury.

Jeśli mamy jeszcze czas, można przypomnieć ważne gdańskie zabytki (i ich twórców), a na ich podstawie podyskutować o ważnych elementach gdańskiej tradycji.

Zajęcia 2: Co legendy gdańskie mówią o mieście i jego mieszkańcach.

Zajęcia według tego samego schematu, co proponowane wcześniej dla klasy 4 lub 6 w kręgu legend, tylko wcześniej polecamy uczniom wysłuchanie całego audiobooka. Możemy też wybrać jedną legendę i wysłuchać jej z uczniami na lekcji.

Po uważnym wysłuchaniu możemy porozmawiać o:

- legendach jako gatunku literackim, które jego cechy są widoczne w audiobooku (tu powinna się pojawić tradycja mówiona),
- narratorze: co wie o Gdańsku i jego mieszkańcach, jak ich traktuje, jak ocenia, czy jest jednym z nich, czy przyjezdny?
- jednostkowych bohaterach legend: kim są, co o nich wiemy, którzy są realistyczni, a którzy fantastyczni, jakie mają cechy osobowości?
- gdańszczanach jako bohaterze zbiorowym: skąd pochodzą, jacy są, jak zostali ocenieni - wady, zalety, cenne umiejętności, przyczyny zamożności i nierówności społecznej,
- wymienionych w legendzie miejscach: czego się o nich dowiadujemy, jaką wiedzę o swoim mieście w ten sposób odkrywamy?
- wymienionych w legendzie artefaktach (jeśli są): gdzie się znajdują, do czego służą, o czym przypominają.

Podsumowujemy pracę, tworząc notatkę do podanego tematu. Może mieć postać mapy myśli lub notatki graficznej.

Zajęcia 3: Gdańsk – miasto brama?

Zajęcia prowadzimy podobnie jak proponowane dla kl 4 i 6 ostatnie zajęcia z cyklu.

Jeśli uczniowie i uczennice słuchali/ły z nami wybranej legendy, rozpoczynamy od sprowokowania ich do refleksji – kim są osoby, które czytały. Zbieramy pomysły metodą burzy mózgów. Rozmawiamy, co uczniów i uczennice skłoniło do takich wniosków, reagujemy na objawy nietolerancji, jeśli się pojawią.

Jeśli uczniowie i uczennice słuchali/ły legend sami/e, znają także „metryczki” lektorów/ek, upewniamy się tylko, co wiedzą o ludziach, którzy czytali teksty. Zwracamy uwagę na elementy grafik dołączonych do nagrań – jeden element każdej grafiki nawiązuje do kraju pochodzenia lektora lub lektorki z doświadczeniem migracji.

Rozmawiamy o tym, co może te osoby wiązać z Gdańskiem, stawiamy hipotezy, jak się to mogło stać, że wybrali to miasto.

Rozmawiamy o różnych doświadczeniach migracyjnych we współczesnym świecie, wprowadzamy pojęcia: imigrant, emigrant, uchodźca, repatriant.

Rozmawiamy o tym, dlaczego ludzie z doświadczeniem migracyjnym zdecydowali się na uczestnictwo w takim projekcie – stawiamy hipotezy. Co nam to mówi o charakterze tych osób, ich nastawieniu do życia i do innych. W jakich sytuacjach mogą się przydać takie cechy i postawy? Co mogła dać lektorom polskiego pochodzenia współpraca przy projekcie?

Można pokusić się o wnioski – co w historii, tradycji, nastroju naszego miasta powoduje, że ktoś może chcieć je wybrać na swoją nową małą ojczyznę. Próbujemy odpowiedzieć na pytanie, dlaczego w temacie pojawiła się metafora „miasto – brama”, co to mówi o naszym mieście. Wnioski proponuję zapisać w postaci mapy myśli.

Klasy 7 i 8 szkoły podstawowej oraz szkoła średnia

Zajęcia pod hasłem:
„Genius loci”

Zajęcia 1: Prawiek, jego czas i przestrzeń.

Pierwsze zajęcia cyklu opieramy na tekście Olgi Tokarczuk „Czas Prawieku” z książki „Prawiek i inne czasy” (lub z podręcznika dla klasy 8 „Myśli i słowa” WSiP)

Po lekturze tekstu proponujemy uczniom i uczennicom, wspólnie lub w grupach, wykonanie mapy miejscowości Prawiek z uwzględnieniem wszystkich zawartych w tekście informacji. Wypisujemy też ważne dla tego miejsca osoby, wartości, przekonania.

Po wykonaniu zadania omawiamy je i dyskutujemy nad tym, które elementy można tu uznać za symboliczne, dlaczego i co sobą symbolizują. Prawdopodobnie będzie trzeba przypomnieć pojęcie symbolu. Można też porozmawiać, jakie cechy osobowości będą preferowane w społeczności Prawieku.

Następnie polecamy uczniom i uczennicom zapoznanie się z pojęciem „genius loci”, wybrane osoby wyjaśniają pojęcie, po czym uczniowie piszą samodzielnie notatkę na temat: jakie elementy składają się na „ducha miejsca” Prawieku.

Na koniec polecamy przesłuchanie audiobooków w ramach samodzielnej pracy domowej.

Zajęcia 2: Gdański „genius loci”.

Na początku drugich zajęć cyklu warto zebrać swobodne refleksje słuchaczy/ek audiobooka.

Następnie uczniowie i uczennice w grupach podejmą próbę opisanie „ducha Gdańska” (tak, jak robili to na lekcji o Prawieku) na podstawie wiedzy z poznanych legend. Pomocne będą pytania:

-Jakie miejsca pojawiają się w legendach, co to mówi o mieście?

-Jakie ważne dla tradycji i kultury miasta zdarzenia zostały pokazane w legendach, co to mówi o mieście?

-Jakie postacie są bohaterami legend, co to mówi o jednostkach i gdańszczyzanach jako zbiorowości?

-Kto wypowiada w tekstach refleksje i oceny na temat mieszkańców Gdańska? Co można o nich samych i ich systemie wartości powiedzieć na podstawie legend?

-Jakie elementy przestrzeni miejskiej są obecne z legendach (Wyspa Spichrzów, karczma, brama, port, Dwór Artusa, Długi Targ), warto przemyśleć ich znaczenia symboliczne.

Ducha miejsca można zaprezentować w dowolnej formie: notatki graficznej, mapy myśli, planu miejsca, notatek wykonanych na planie Głównego Miasta. Ciekawym pomysłem dla uzdolnionych plastycznie byłoby wykonanie portretów ducha miejsca w stylu portretów Arcimboldo.

Prace wspólnie omawiamy.

Prosimy chętnych uczniów o przygotowanie biogramów słynnych gdańszczyzan.

Zajęcia 3: Miejsce to ludzie.

Zajęcia rozpoczynamy od prezentacji wybranych biogramów słynnych gdańszczyzan.

Następnie proponujemy uczniom i uczennicom refleksję – co łączy słynnych gdańszczyzan z osobami, które czytały wysłuchane przez nich legendy gdańskie. Tu powinna nam się pojawić kwestia różnorodnej przynależności kulturowej.

Rozmawiamy o tym, co może lektorów wiązać z Gdańskiem, stawiamy hipotezy, jak się to mogło stać, że wybrali to miasto.

Rozmawiamy o różnych doświadczeniach migracyjnych we współczesnym świecie, wprowadzamy pojęcia: imigrant, emigrant, uchodźca, repatriant.

Rozmawiamy o tym, dlaczego ludzie z doświadczeniem migracyjnym zdecydowali się na uczestnictwo w takim projekcie oraz jakimi cechami osobowości i postawami trzeba było się wykazać, aby wziąć w nim udział – stawiamy hipotezy. Jakie korzyści i doświadczenia mogli wynieść z projektu Polacy – lektorzy.

Można pokusić się o wnioski – co w historii, tradycji, duchu naszego miasta powoduje, że ktoś może chcieć je wybrać na swoją nową małą ojczyznę. Co powoduje, że ludzie angażują się w takie projekty. Jak można pokazać, że jest się lokalnym patriotą?

Następnie proponujemy uczniom i uczennicom w grupach zaplanowanie własnego projektu promującego „małą ojczyznę”. Można te projekty potem wykonać albo poprzestać na planie.

Dziękuję za uwagę 😊

W prezentacji wykorzystano grafikę „Panorama Gdańska Grodzisko”
autorstwa Tamerlan z zasobów Wikimedia Commons

Magdalena Kaczmarczyk
Gdańsk, 10 marca 2021